

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espence, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. VII. Sum quoque signis, nedum signatis rebus, honor atque cultus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

primū quidem hortet, metusque vetus aliquis in eum
 reuoluitur: post inspiciens, tanquam Deum colit: ac nisi
 vereretur vehementis insanie crimen, sacra amaris non
 aliter quam Dei statuæ faceret. Hæc ille. Sed de hoc for-
 tē plus satis. Ad Angelicam igitur in his mysteriis reue-
 rentiam nobis redeuntibus, occurrit locus D. Bernardi,
 sic contra indignè communicantes meritò indignantis,
 cum multis in Deum atque proximos vitiis, quasi gens
 quæ iustitiam fecerit, accedunt liberè ad Ecclesiam, psal-
 lunt cum aliis, sed non spiritu, neque mente: orationis
 tempore nescio quas ineptias meditantur, & ne ipso
 quidem tremendo angelis participare verentur Domini-
 ci corporis sacramento. Nos verò qui nondum in para-
 disum rapi meruimus, Christi interim carne pascamur,
 mysteria veneremur, exempla sectemur, fidem seruemus
 &c. Rectè igitur tantò antè Alexander Papa I. idem &
 martyr sanctissimus, ita & assumit & colligit de rerum
 harum tum sanctitate, tum cultu, nihil in sacrificiis ma-
 ius esse potest quam corpus & sanguis Christi, nec vlla
 est oblatio hac potior, sed ea omnes præcellit. Quæ pu-
 ra conscientia Domino offerenda est, & pura mente su-
 menda, atque ab omnibus veneranda. Et sicut cæteris est
 potior, ita potiùs excoli atque venerari debet. Rectè tan-
 tò post Honorius III. & nihil ab omni retrò Ecclesia
 Græca & Latina alienum, vt dum siue in sacris eleuatur
 hostia salutaris, siue defertur ad infirmum, populus se re-
 uerenter inclinet. Deferat autem eam presbyter ac refe-
 rat habitu decenti, mundo velamine, manifestè ac ho-
 norificè cum omni timore ac reuerentia. Quæ est prima
 & vltima Pontificum Romanorum hac de re sanctio,
 nisi quod inter Præfationes, quarum ferunt autorem
 fuisse Gelasium I. in quadam, quæ est, vel potius fuit, o-
 ctava de Tempore, sic legimus. Et sursum cordibus ere-
 ctis diuinum adorare mysterium, vt quod magno Dei
 munere geritur, magnis Ecclesiæ gaudiis celebretur.

*Serm. cōtra
 vitium in-
 gratitudinis*

*Epist. I. Et
 de conf. dist.
 2. c. Nihil.*

*Extra. d.
 celebr. mes-
 sar. c. Sane.*

*Suis quoque signis, nedum signatis rebus honor
 semper fuit, atque cultus.*

CAP. VII.

Actenus de Corporis & sanguinis domini in iis mysteriis præsentia, & propter præsentiam adoratione. Est autem & signis, ut rerum adeò adorandarū exhibitinis, suis quoque honor & cultus singularis. De vtroque ergo, tum rerum, inquam, tum signorum cultu sic ad Ianuariū B. Augustinus, quo loco disputat num quotidie accipienda sit Eucharistia, & non potius dies eligendi, quibus purius homo continentiusque vivit, quò ad tantum sacramentum dignus accedat, faciat, inquit, unusquisque, quod secundum fidem suam piè credet esse faciendum. Neuter enim eorū exhonorat corpus & sanguinem Domini, si saluberrimū sacramentum certatim honorare contendunt. Nam & ille honorando non audet quotidie sumere, & ceterionis exemplo, indignum se putat dominum sub tectum suum recipere: & ille honorado non audet vllò die prætermittere, sed quasi Zachæus Dominum gaudens in domum suam suscipit. Contemptum solum non vult cibus hic, sicut Manna in primo populo fastidium, ut illud unicuique secundum propriam voluntatem sapiebat, sic sacramentum hoc in ore cuiusque Christiani quomodo sumatur, æstimandum. Inde enim Apollolus indignè dicit acceptum ab eis qui non discernebāt à cæteris cibis *reueratione singulariter debita*: Continuò quippe cum dixisset, iudicium sibi manducat & bibit, addidit ut diceret, non diiudicās corpus Domini. Audis venerationem diuini Christi corporis in his sacris singulari-rem. Et paulò post, Liquidò apparet, quando primum acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non accepisse ieiunos, nūquid tamē propterea calūniandum est *vniversæ Ecclesiæ*, quòd à ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit *Spiritus sancto*, ut in honorem tanti sacramenti, prius in os Christiani dominicam corpus intraret, quam exteri (vel cæteri) cibi. Nā ideo per vniuersum orbē mos iste seruator. Nec enim quia post cibos dedit Dominus, propterea præsi aut cenati fratres ad hoc sacramentū accipiendū conuenire debēt, &c. Audis rursum & sacramenti honorē, & obiter eius à ieiunis sumēdi ritum. Et vtrūque tam cultum dico, quam ritum, non localem,

Epist. 118.

cap. 3. Eucharistia an quotidie sumenda.

De rom. dist. 2. can. quotidie.

Matt. 8.

Luc. 7. 19.

Manna.

Sap. 16.

I. Cor. II.

Cap. 6.

Can. Liqui

do. li. 4.

sententiar.

Dist. 8. c.

Euchari-

stia a iei-

nis sumēda.

aut, vt ita loquar, regionalem, sed vniuersalem & catho-
 licū. De cuiusmodi ritibus Ecclesiæ paulò antè præscri-
 pserat, Si quid horum per orbem frequētat Ecclesia, quin
 ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insanix est.
 Et Chrysostramo magni criminis loco obiectum est, ad *Epist. 3.*
 communionem nō ieiunos recepisse. Quod adeò depre-
 catur, atque à se amolitur, vt non recuset, si hoc fecerit,
 expungi nomen suum ex albo episcoporum, nec scribi
 in libro orthodoxæ fidei. Abiiciat, inquit, me Christus
 è regno, si tale quid admisi. Erasmus post Palladium ni-
 hil tale, sed eum vel instituisse, vel monere solitū fuisse,
 vt qui accessissent ad mensam Dominicam, post com-
 munionem, mox aut aquam (vt hodie viuum) aut pa-
 stium (fortè crustulum) degustarent, ne contra volun-
 tatem vna cum saliuā, aut pituita quicquam sacramen-
 ti exercerent, quod & ipse prius faciebat. Religionem
 pie sentientibus augens. Nefas, ait prior eo Basilius,
 sacerdotem sine ieiunio sacra attingere, non solū in
 mystica nunc & vera dei adoratione, sed in figurata ex
 lege introducta. De hoc canon. xxix. Concilij Cartha *De conf.*
 ginensis 111. Siccauit. Vt sacramenta altaris non nisi *dist. 1. cap.*
 a ieiunis celebrentur, excepto vno die anniuersario, *sacramēta.*
 quo cœna domini celebratur. Nam si quorum pomeri-
 diano tempore defunctorum, siue episcoporum, siue
 cæterorum, commendatio facienda est, solis fiat ora-
 tionibus, si qui faciunt. Non pransi inueniantur. Et
 Antisiodorensis canon xix. Non licet presbytero, aut
 diacono, aut subdiacono, post acceptum cibum vel po-
 culum. Missas tractare, aut in Ecclesia, dum Missæ di- *7. q. 1. cap.*
 cuntur, stare. Et Tolerani v. canon 11. Nullus post *Nihil con-*
 cibum potumque quamlibet minimum sumptum, Mis- *tra.*
 sas facere præsumat. Ab hoc tamen adeo rationabili Ec- *Tho. Par.*
 clesiæ statuto, & regula alioquin vniuersali excipiūt qui- *3. quest. 80.*
 dam infirmos, vt statim etiā post cibum cōmunicandos, *Artic. 8.*
 si super eorum perichlo dubitatur, ne sine communionem *De cō. dist.*
 decedant. quia necessitas legem non habet. Quanquam *2. ca. pres-*
 canon ab eis citatus ex concilio Guarmacien, vt presby- *byter.*
 ter Eucharistiam semper paratā habeat, vt si quis infirma-
 tur, statim eum cōmunicet, ne sine cōmunionem moriatur.

non exprimit etiam non ieiunum communicandum, ut hoc fortè casu illud melius valeret, Crede & manducasti, &c. Certè primo Christianos hoc antè omnem cibū sumere solitos constat ex Tertulliano ad Vxorem. Ego verò noui fratres hodie in Gallia, si Baccho & Como hac in parte placet, reformatos, si non pransos, at probè sumpto prius ientaculo pastos atque potos ad cœnas alicubi suas accessisse. Nec verò mirum, Nam præterquam quòd iuxta nouum eorum dogma, tam absunt à cœna Dominica cibi illi mensæ Dominicæ proprij, singulari veneratione digni & colendi, quàm cœlum à terra, Canon hic Augustinianus, ut & reliqui Canones Ecclesiastici, quamlibet veteres aut Apostolici, quia tamen per manus traditi, non expressè in Euangelicis aut Apostolicis literis conscripti, reformatoribus istis papisticus est. Atqui Augustinus, doctòr vtique post Apostolos tantus, ut maior nemo, ritum hunc, quem vniuersa per orbem seruât Ecclesia, à Paulo ipso ordinatum esse, ex eodem Pauli loco intelligi datum, vbi scripserat, Cetera cum venero, disponam, intellexit, ut cui, eiusque coapostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat Christus, cum non præcepisset quo deinceps ordine sumeretur sacramentū, locum hunc seruasset. Nam si hoc is monuisset, ut post alios cibos, sicut id refectis tradidit & cœnatis, semper acciperetur, eum (credo) morem nemo variasset. Hæc obiter de sacramento nisi à ieiunio non sumendo. Nec tamen præter rem, quòd huius ieiuniosi ritus causa fuerit, honor, de quo hic mentio, tanti sacramenti. Qua etiam honoris non tantum sumendo, sed etiã sumpto debiti causa voluit eadem antiquitas moræ aliquid inter huius sacramenti sumptionem & cibos reliquos interponi: ut legitur in Canone Clementino. Redeuntibus ad hunc honorem occurrit Theodoretus in Dialogo, cui titulus, *Inconfusus*, Mystica, inquit, signa post sanctificationem intelliguntur ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, προσκυνῶνται, ut quæ illa sint quæ creduntur. Et in alio qui inscribitur *Iuspatibilis*, sic idem qui suprà loquitur Orthodoxus, Non solius hominis corpus, sed Domini nostri Iesu Christi vnigeniti filij Dei corpus salutem nobis

rem nobis procurauit. Sin autem id tibi paruum & vile putatur, quomodo eius typum ac figuram venerabilem & salutarem existimas? Cuius enim typus est adorandus atque venerandus, προσκύνητος ἢ σεβασμιος, quemadmodum est ipsum exemplar archetypum vile atque aspernandum? Vt Græcus hic autor etiam ex sacramenti honore rem honore dignam probat, cum nos honorandum propter rem signum hinc probemus. Ad quorum honorem etiam pertinet scrupulosa illa veterum obseruatio & cautela, ne quid sumpti sacramenti humi decideret, aut decuteretur, Cuius sic meminit inter priscos huius sacramenti ritus Tertullianus, Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur, nisi forte de pane etiam communi, & non sacro hinc loquitur. De sacro certe ita concionabatur huic scriptori proximus Origenes, Volo vos religionis vestre exemplis admouere: Nostis, qui diuinis mysteriis interesse consuestis, quomodo cum corpus Domini suscipitis, cum omni cautela & veneratione seruat, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & recte creditis, si quid inde per negligentiam decidat. Quod circa corpus eius conseruandum tanta vtimini cautela, & merito vtimini. Breuius Hieronymus, si eius sunt in Psalmos commentarij, Si quando imus ad mysterium: qui fidelis est, intelligit: si in maculam ceciderit, periclitatur. Et hos imitatus Augustinus, Quanta, inquit, sollicitudine obseruamus, quando corpus Christi nobis ministratur, vt nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat, &c. Inferunt autem ex hoc Dominicum corpus cautè seruitandi, honorandique veterum ritu, verbi persequè diuini auditi grauem neglectum. Sicut & a'ibi ex manu ante sacramenti sumptionem lotionem, conscientiarum prius lauandarum necessitatem: & ex linteaminis, quo id accipiendum excipitur, nitore, cordis & corporis munditiam multò plus necessariam. Sed præstat audire, nam & locus hic ad vtriusque, rei dico & symboli honorem pertinet: Omnes, ait, viri quando communicare desiderant, lauant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi Christi corpus accipiant. Hoc dico

Panis ne humi decidat etiam non facer. De corona milit. Homil. 13. in Exod. Sacramenti ne quid decidat, cautela.

Psal. 147.

Homil. 26.

1. q. 1. cap.

interrogo.

Verbi diuini

negle-

ctum auditus

periculum.

Lotio ante

comunionem.

Linteolo sa-

cramentum

excipere.

Sermo. 252.

de Tempore.

quod vos frequenter facere accipio. Non est graue, nec laboriosum, fratres, quod dico, quod suggero. Quomodo viri lauant aqua manus suas, sic eleemosynis lauent conscientias suas. Similiter & mulieres, quomodo nitidum exhibent linteolum, vbi Christi corpus accipiant: sic corpus castum, & cor mundum exhibeant, vt cum bona conscientia Christi sacramenta suscipiant. Sed de toto hoc rerum & signorum cultu, cultus ratione ac differentia sic resoluit. Idem doctor resolutissimus S. Augustinus, Christiana, inquit, libertas, quos inuenit sub signis vtilibus (qualia erant veterum sacra, sacramenta, & sacrificia) interpretatis signis quibus subditi erant, eos ad eas res eleuatos, quarum illa signa sunt, liberauit. Ex his factæ sunt Ecclesiæ Israëliitarum. Quos autem inuenit sub signis inutilibus (Paganos, vt potè sub idolis) non solum seruilem sub talibus signis operationem, sed ipsa etiam signa frustra remouitq; omnia, vt à corruptione multitudinis simulatorum deorum, ad vnus Dei cultum gentes conuerterentur, non iam sub signis vtilibus (legis nouæ sacramentis, sacrisque ceremoniis) seruituræ, sed animum potius in spiritali eorum intelligentia exercitaturæ. Sub signo enim seruit, qui operatur & veneratur aliquam rem significantem, nesciens quid significet. Qui verò operatur aut veneratur vtile signum diuinitus institutum, cuius vim significationemque intelligit, non hoc veneratur quod videtur & transit, sed illud potius quò talia referenda. Talis autem homo spiritalis & liber est seruitutis etiam tempore, quo carnalibus adhuc animis nondum oportet signa illa reuelari, quorum iugo edomandi sunt. Quales spiritalis erant patriarchæ ac prophetæ, omnèsque in populo Israël, per quos nobis Spiritus sanctus scripturarum auxilia atque solatia ministravit. Hoc verò tempore, postquam resurrectione Domini nostri manifestissimum iudicium nostræ libertatis illuxit, ne eorum quidem signorum quæ iam intelligimus, operatione graui onerati sumus: sed quædam pauca pro multis, eadèmq; factu facillima, intellectu augustissima, obseruatione castissima, Christus & Apostolica tradidit disciplina, vt est baptisimi sacra-

*De doctrina
Christiana. lib. 3.
cap. 8.*

*Cap. 9.
Sic Dominus,
Vos adoratis, quod
nescitis, o
Samaritani. Nos, Iu-
dei, adoramus,
quod scimus. Io-
annis 4.*

mentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini. Quæ vnusquisque cum percipit, quò referantur, imbutus agnoscit, vt ea non carnali seruitute, sed spiritali potius libertate veneretur. Vt autem literam sequi, & signa pro rebus, quæ his significatur, accipere seruilis infirmitatis est, ita inutiliter signa interpretari, malè vagantis erroris. Qui autem non intelligit quid signum significet, signum tamen esse intelligit, seruitute non premitur. Melius autem vel premi incognitis, sed vtilibus signis, quàm inutiliter ea interpretando, ceruicem à iugo seruitutis eductam laqueis erroris inferere. Hæc ille. Ex quo habes, non res tantùm sacras, vt etiam exhibitas, nedum significatas, sed signa quoque sacra, vt eas etiam exhibentia, nedum significantia, intellecta quidem, bene omnino: non intellecta verò, non tamen seruiliter, ac proinde non malè venerari. Atque hîc de sacramentorum, in vsu præsertim, intelligentia, & præuia proin explicatione, agendum foret, nisi argumenti res esset prolixioris. Tutius omnino quod Tridentina Synodus innouauit, quod & postulauerat Christianissimus Rex nolter Carolus I X. prius eorum vim ac efficaciam, vsum atque rationem pro suscipientium captu, ac commo explicare, &c.

Sessio. 24.
can. 7. Re-
formatio-
nis.

*Sua etiam sacra supellectili seruat a semper reue-
rentia.*

Cap. VIII.

Quæ etiam non sacris modò symbolis, propter rerum vtiq; quas significant, præsentiam & exhibitionem, sed supellectili quoque sacramentariæ suæ semper fuit apud Catholicos honor atq; cultus. De quo D. Hieronymus librorũ Theophili Alexadrini Paschaliũ interpretes, ad eũdem sic testatur: Sic autem erit testimonium hoc Græcolatinum. In opere, ait, tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant qui ignorât, eruditi testimonii scripturarũ, qua debeant ueneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, sacros-

Vasa &
velamina
sacra.

C ij